

הלכות פסח תנא-תנב

רמז

עז עופות שנצלו בפסח בשפור ישן שכל השנה צלו בו תקסט^א בשר מלוח במלח שלא נבדק מפורווי המין שדרכם להמצא בין המלח הרי עופות הללו מותרין תקסט^ב כיון שאין בשפור המין ודאי אלא חשש ספק פירווי המין שבין המלח ומספק אין לאסור בדיעבד תקסט^ג כי אין מחויקין איסור ממספק תקסט^ד אבל אם פעם אחת צלו בשפור זה מוליתא או שאר חמץ אפילו משהו ובפסח צלו בו בשר בלא הכשר תקסט^ה בינתיים הרי בשר זה אסור אפילו כהנאה תקסט^ו (אם השפור הוא בן וימון תקסט^ז ולמנהגנו תקסט^ח אפילו אינו בן וימון) משמחו חמץ שנבלע בשפור קודם הפסח לא נתבטל בתוכו בס' תקסט^ט ממעט שנתבאר ביו"ד סימן צ"מ תקסט^י ע"ש:

עז נהגין להדיח הבריות שבחביות של יין תקסט^א שמסתפקין מהן כל השנה ורוצה להסתפק מהן בפסח לפי שכל השנה משתמשין בבריות בידים המלוכלכות מחמץ תקסט^ב:

עך העצים שתוחבים בהם כלי שתיה תקסט^א של שכר תקסט^ב בודאי נתלכלך העץ מלכלכות השכר שבתוך הכלי כיון שהעץ נתחב לתוך הלל הכלי תקסט^ג ולפיכך אין לתחוב בו כלים בפסח אלא אם כן הירחו יפה:

תנב סדר וזמן הנעלת כלים ובו ל' סעיפים:

א סדר הגעלה לוקח יורה ומרתיה בה מים ומכניס לתוכה כל כלים^א הצריכים הגעלה בכלי ראשון^ב.

וכלי גדול שאינו נכנס כלל לתוכה יעשה שפה^ג של מוט^ד סביב לפיו כדי שיקבל מים רבים ויעברו המים על כל שפתו ואחר כך ימלאנו מים על כל שפתו וירתיחם בתוכו אצל האש ונמצא שגם שפת הכלי הוגעל על ידי הרתחים שעברו על גביו ואף על פי שהרותחין אינו מתעכבין הרבה על שפת הכלי^ה שמור הן ובין ויורדים משם הרך המיטו^ו מכל מקום הרי גם כל השנה לא נתעכב החמץ על גבי שפת הכלי ולא נבלע בו החמץ אלא על ידי ניצוצות^ז הניתנים מהתבשול לשפת הכלי^ח ומכל מקום אם לא יעשה שפה לפיו כדי שיעברו הרתחין על שפתו אין הגעלה עולה לשפתו ע"י ניצוצות הניתזין על גביו מהרותחין שבתוכו לפי שיש לחוש שמא עכשו בשעת הגעלה זו לא יעלה ניצוצות על (כל) שפתו

תקטא מהר"ל הל' ל' יום קודם הפסח (ע' יא). רמ"א סכ"ז.
תקעב מהר"ל שם. מ"א ס"ק נב.
תקעג שילת מהר"ל וייל ס' קצג. רמ"א סכ"ז.
תקעד מהר"ל וייל שם. מ"א ס"ק נג.
תקעה חז"י ס"ק עא.

סימן תנב

א ע"ז עין. סמ"א. סוד ולבוש ס"א.
 ב שנתבאר לעיל סי' תנא סכ"ה.
 ג גמרא ע"ז דף עו, רע"ב. סוד ושילע ס"ז.
 ד ר"ף פסחים פ"ב (ה, ב). רא"ש שם פ"ב ס' י. סוד משילע שם.
 ה פרי"ח ס"ז.
 ו רמ"א ס"ק יא.
 ז גמרא שם. מ"ז ס"ק יא. מ"א שם.
 ח רש"י שם ר"ה מה בולעני. מ"ז שם.

תקטא ראה יור"ד סי' עז. ס"ד אם השפור נאסר מהמת רם הבשר שצלו בו.

תקטב סימני ס' התרוחה ס' נה (שמתור לצלות בו אף לתתלה). ודרכי רשו תקנה (לדחור בדיעבד כשנצלו). ש"ע סכ"ז.
תקטג רמ"א סכ"ז.
תקטד בדיק הבית כסוף המיטון. רמ"א ס"ק נא. פרי"ח סכ"ז. וראה גם לעיל סי' תכט ס"ב ושל"נ.

תקטה ראה לעיל סי' נה מהו הדבשך לשפוד.
תקטו מ"א שם. ח"י ס"ק סט.
תקטז פרי"ח שם.

תקטז רלעיל ס' תמו ס"ה.
תקטט כ"ח ס' י"ה כלים. מ"א ס"ק ב' וס"ק נא. וראה העיל"ב תמו ע' 44.

תקע סימן זה שנוע"ר לא הגיע לידנו, וראה לעיל ס"ה וש"נ.

משא"כ האיסור שנתכשל בתוכו פעמים הרבה אי אפשר שלא העלה ניצוצות על (כל) שפתו פעם אחת.^ט

ואם אינו רוצה לעשות לו שפה ימלאנו מים וירתיחם בתוכו אצל האש ויקח אבן רותח או לפיר אש וישליכנו לתוך הרתוחין ומתוך כך ירתיחו יותר ויגברו ויעלו על כל שפתו:^י

ב (ולאחר שהגעילו על ידי שפה או על ידי אבן ולפיר ישפך הרתוחין מתוכו וישמפנו במים קרים ויחזור וימלאנו מים וירתיחם בתוכו ויגעילנו כמשפט הראשון על ידי שפה או אבן ולפיר אש אם הוא מגעיל בערב פסח משעה חמישית ואילך והכלי הוא כן וימור^{יא} כמו שיתבאר ^{יב}).

ובל זה בכלי שלא נשתמש בו חמין אלא מתוכו בדרך תשמוש כל הכלים ולכך הוא נכשר על ידי הגעלת הרתוחין שבתוכו דכבולעו כך פולטו אבל כלי שנשתמש חמין גם בצד החיצון שלו כגון כלי ששוואבין בו רותחין מכלי ראשון^{יג} וכן קערה שמכסין האלפס בצד החיצון שלה^{יד} אינן נכשרין על ידי הגעלת הרתוחין שמתוכן^{טו} אלא צריך להכניסן כולם לתוך יורה גדולה כדי שיעלה הרתוחים על צד החיצון שלהם:

ג וכשמכניס הכלים ליורה צריך לומר שהיו המים מעלין רתיחה^{טז} דהיינו אבעבעות^{טז} בשעת כניסת הכלים להוכם שהגעלה אינה אלא כרותחין שמעלין אבעבעות אבל לא בחמין אף על פי שהיו סולדת בו^{יז}.

ואם מכניס ליורה כלים הרבה זה אחר זה ורגילות כשמכניסן כלי אחד לתוך הרתוחין מיד נחים מרתיחתם צריך להמתין שלא יכניס כלי השנייה עד ישובו המים ויעלו אבעבעות וכן ימתין בהכנסת כל כלי וכלי^{יח}.

ומאוד צריך להזהר בזה שאם לא נזהר בזה הרי הפסד ההגעלה לגמרי אבל העולם אינו נזהרין בזה ויש שלימדו עליהם וזכר^{יט} לפי שאין דרך להגעיל רק כפות שרוב תשמישן הוא בכלי שני^כ וקערות שרוב תשמישן הוא על ידי עירווי מכלי ראשון^{כב} וכוסות שרוב תשמישן הוא בצונן^{כג} וכלים הללו וכיוצא בהם אין צריך להגעילן ברותחין אלא די להם בחמין שויר סולדת בו^{כד} אבל כלים שרוב תשמישן הוא על ידי חום כלי ראשון אפילו כדעבד אורסין את החמין שנשתמשו בהם אם הגעילן בחמין שלא העלו רתיחה^{כה}:

ד יש מצריכין להשהות הכלים בתוך הרתוחין^{כו} באומד הדעת^{כז} בכדי שיפלטו כל גיעולם

יז אגור סי' תשנב. אליה וזשא ס"ק א. ח"י ס"ק ג.
יח תרומת הרשן שם.
יט אגור ותרומת הרשן ואלה וזשא ח"י שם.
כ אליה וזשא שם. ח"י שם.
כא כדלעיל סי' תנא ס"ב (לדעת הא' שם).
כב כדלעיל שם ס"ב (לדעת הא' שם).
כג כדלעיל שם ס"ב (לדעת הא' שם).
כד משמעות תרומת הרשן שם.
כה אליה וזשא שם. ח"י שם. וראה לעיל סי' תנא ס"ב.
כו כפ"ה. ולענין סכנים ראה לעיל שם ס"ד.
כז ראב"ה סי' תסד (ע' 86) בשם תשובת הגאונים. ר"ף פ"ב (ה, ב). רמב"ם פ"ה ה"כ.
כז ש"ת דשב"א ח"א סי' תענ. ר"ן פ"ב (ה, ב) ר"ה וכו'.

ט ח"י שם ד"ה כ. מ"ז שם.
י ראב"ה סי' תסד (ע' 86) בשם אבני רבנו יואל. רא"ש שם. טור ושו"ע שם.
יא חו"מ ח"לן ק. ב סוף דיבור הראשון. רא"ש פ"ז ח"דוין מוס"ק. לה (שמעליל להמכורים שאין אומרים התיבה נעשת נבלה בשאר אסורים).
יב סוף כב (בטוסגר). ושל"ג. וראה מ"מ תיגנים.
יג מהרי"ד הל' הגעלה (ע' יח). ח"א ס"ק יא. פריח ס"ז.
יד מ"א שם. ח"י ס"ק כ. וכדלעיל סי' תנא ס"ב (שניגילין כך לפעמים) ומכ"א (שנאמר ע"י הועה).
טו ראה גם לעיל סי' תנא ס"ח (בטוסגר).
טז הדת סוף סי' רנ (ע' רנז אות ד). תרומת הרשן ס"ז קלא. ב"י ר"ה וז"ש בתשובות [רת"מ] ס"א.

הלכות פסח תנב

רנא

ולא נהגו כן¹⁰¹ ומנהגן של ישראל תורה הוא¹⁰² כי מי יודע לשער מתי יפליט הכלי כל גיעולו שאם באנו לומר שישוה אותו כל כך ברתחין כדרך ששהה בו האיסור כשנבלע בו לא היתה הגעלה אחת מועלת לו כלל שהרי נשתמש בו איסור זה כמה ימים והאידן יפליט כולו בהגעלה אחת אלא ודאי כך קיבלו חכמים שבהגעלה אחת הוא פולט את הכל ואם כן אין חילוק בין אם ישוה הרבה ברתחין או אם יוציאנו מיד¹⁰³.

ומכל מקום טוב להשהותו מעט מועיר בכדי שיהיה פנאי להרותחין לכנס לתוך עובי הכלי ולהפליט הגיעול משם שאף שהפליטה נעשית כרגע מכל מקום צריך קצת שהייה כדי כניסת הרותחין לתוך עובי הכלי וכדי יציאת הגיעול לחוץ¹⁰⁴:

ה ולאחר הגעלת כל כלי וכלי נהגו¹⁰⁵ כל ישראל לשוטפו תיכף וימיר במים קרים כדי שלא יבלע מלכלוך מים רותחים שעל גביו שגיעול פליטת הכלי נתערב ברתחין¹⁰⁶ ואף שכבר נתבטל בתוכם בס'¹⁰⁷ אף על פי כן נוהגין לכתחלה¹⁰⁸ להעבירו מעל גבי הכלי על ידי שטיפה בצונן:

ו ולאחר גמר הגעלת הכלים ישפוך הרותחין שבוירה החוצה שאסור להנות מהם לכתחלה¹⁰⁹ לפי שגיעול פליטת הכלים מעורב בהם ואף על פי שנתבטל בתוכם בס' מכל מקום כיון שהגעול מוכנס הכלי בידים לתוך הרותחים כדי להפליט האיסור מן הכלי לתוך הרותחין הרי זה כמבטל איסור בתוך היתר בידים¹¹⁰ אם יהנה מהרותחין שהאיסור נתבטל בהם¹¹¹ אבל אם לא יהנה מהם אינו כמבטל איסור בידים כיון שאין כוונתו רק להפליט האיסור מן הכלי ולא להנות מהמים שהאיסור נפלט לתוכם¹¹² (ואפילו אם הכלים הנגעלים לא היו בני יומין¹¹³ שהגיעול הנפלט מהם הוא נותן טעם לפגם אף על פי כן אין להתיר ליהנות לכתחילה מן המים שבוירה שלא התירו נותן טעם לפגם אלא כשעבר ובישל בקדירה שאינה בת יומה שהתבטל מותר באכילה¹¹⁴ אבל לכתחלה אסור לבשל בקדירה שאינה בת יומה¹¹⁵ וזה שמכניס הכלי בידים לתוך המים כדי להפליט האיסור הפגום מן הכלי לתוך המים הרי זה כמבטל בקדירה שאינה בת יומה אם יהנה מן המים שהאיסור הפגום נפלט לתוכם):

ז וכל הכלים אפילו שולחנות ותיבות הצריכין הגעלה יש ליוהר להדיחם ולשפפם יפה קודם ההגעלה כדי שלא יהיה רבוק בהם שום משהו איסור בעין¹¹⁶ (אבל מעוקר הדין

טעם בפסח, כדלעיל סי' תמו טו' סמ"ה. לקמן סי' תמו סמ"ו.
 לו ביה ר' ב (שאסור לבטל), וראה לעיל סי' תנב ס"ה, ודיינו אפילו קודם הפסח לאכלו בפסח.
 לח איסור ודותר שם. ח"י שם.
 לט סמ"ג ל"ח ע"ה (ל, א). ר"ן ע"ז פ"ב (ב, ב) ר"ה איבעיא, ט"ז סוף ס"ק ה. פ"ח ס"א ר"ה ואבתי. וראה גם לעיל שם וש"נ.
 מ רב"ב סי' תסד (ע' 86). ומשננות רח"א שם (דקאי על מ"ש לפני זה שם, שאין להגעיל כל זמן שהוא בן יומין). וראה מ"ט וצוינים.
 מא כמבואר ביו"ד סי' קנ ס"ה.
 מב כמבואר ביו"ד סי' קכב ס"ב. וראה לעיל סי' תמו סמ"ו דינו אפילו לבשל קודם הפסח לשם הפסח.
 מג כדלעיל סי' תנא סמ"ג, שאין הגעלה מועלת למה שעומד בעין.

כח רב"ב"ה שם. מרדכי רמז הקטנ, טור ולבש ס"ב.
 כט פ"ח סוף ס"ו. וכדלעיל סי' תלב ס"א וש"נ.
 לד ט"ד סי' קכא.
 לא כל בו סי' מה (י, ג). ט"ז ס"ב ב' ח"י ס"ק ה.
 לב וראה ודברים כג ב שמרמז אין צריך אלא בקשים.
 לג תוס' ע"ז ע"ה, א ר"ה מבאן. רא"ש שם פ"ה סי' לו. טור בשם תשובת רש"י (סי' רנב), ורב האי (מאה שיערים למהר"ר) גאת ח"ב ע"ב (פח). שו"ע ס"ז.
 לד רא"ש שם, טור.
 לה איסור ודותר כלל נה דין עדי. פ"ח ס"ו. ח"י ס"ק א.
 לו איסור ודותר כלל נה דין עדי (אפילו לרחיצה). ח"י ס"ק ה. רמ"א ביו"ד סי' קמא ס"ב (להשתמש). וראה גם שם סי' קלה ס"ב (לענין מילוי ועירוי). קובץ רבתי תורה ו' ע"א ו'פ"ה לקמן סמ"ג. ואם הגיעול קודם שעה ה' בכל בן יומין ופחות מ' כדלכאן ס"ג, או אסורים המים מדיא, לדעת האוסרים נותן טעם בן נותן

הלכות פסח תנב

רנב

סתם כלים נקיים הם כמו"ש ביו"ד סי' צ"ה¹⁰¹ ואח"כ יונבם יפה ממי ההדחה שעל גביהם שהם צוננים שלא ינגנו מעט את מי ההגעלה¹⁰²:

ך המגעיל כלים הבלועים מחמין לאחר שהגיע זמן איסור אכילתו דהיינו בערב פסח מתחלה שעה ה' ו'¹⁰³ ואח"ך צריך להגעיל מתחלה את היורה שמגעיל בה את הכלים¹⁰⁴ וישפך את מי ההגעלה לחוץ וישטפנה בצונן¹⁰⁵ וידתיה בה מים אחרים ויכנס בתוכה את הכלים שאם לא יגעיל היורה מתחלה הרי המים שביורה נאסרין מחמת היורה שאין במים ששים כנגד כל עובי דופני היורה ושוליה¹⁰⁶ וחוזרין המים הנאסרים ואוסרין את הכלים הנגעלין בתוכו שפליטת היורה שבתוך המים נבלע בכלים¹⁰⁷:

ט וצריך שיהיה במים שביורה סי'¹⁰⁸ כנגד כל הכלים¹⁰⁹ הנגעלים בתוכם שאם אין במים סי' כנגד הכלים הרי המים נאסרין מחמת פליטת הכלים וחוזרין ואוסרין את הכלים שפליטת הכלים שבתוך המים הוזרת ונבלעת בהם ואוסרתן כיון שלא נתבטלה כשישים בתוך המים¹¹⁰:

י ואפילו אם אינו מגעיל כל הכלים בבת אחת אלא מגעילן זה אחר זה לא די שיהא במים סי' כנגד כל כלי וכלי בלבדו אלא צריך שיהא בהם סי' כנגד כולם ביהוד לפי שגועלו הנפלט מכלי הב' או הג' הרי גם גועלו הראשון חוזר וניער ומצטרף עם גועול הב' וג' ואוסרין את המים שאין בהם סי' כנגדן¹¹¹ כמו שנתבאר ביו"ד סי' צ"ט¹¹² ע"ש:

יא כמה דברים אמורים כשהכלים בשעה שמגעילן הם בני יומן מכליעת האיסור אבל אם אינן בני יומן אין צריך שיהיה במים סי'¹¹³ אפילו כנגד כלי אחד מהם שהגעיל הנפלט מהכלים הוא פגום ואף אם חוזר ונבלע בהם הרי הוא נותן מעט לפגם ומותר כשנעשה קודם הפסח כמו שנתבאר בס' תמ"ז¹¹⁴ ואף על פי שקודם שנפלט הגיעול מן הכלים היה גם כן פגום ואף על פי כן צריך להגעילו ולהפליטו מן הכלי מדברי סופרים גיורה משום כלי בני יומן ואם כן עכשיו שהגעיל חזר ונבלע בהם מה הועיל כלום בהגעלתו מכל מקום כיון שהגעיל בעצמו הפגום מותר גמור הוא אפילו מדברי סופרים הרי יש נותן מעט כן נותן מעט של היתר וממנו נפלט הגיעול בלוע בכלי קודם ההגעלה הוא נותר מעט אחד של היתר ונבלעו בכלים הרי נותן מעט ג' של היתר והוא מותר גמור אף באיסורי תורה כמו שנתבאר ביו"ד סימן צ"ה¹¹⁵:

נג רא"ש ורשב"א שם.
נד ש"ת רשב"א ח"א סי' רסב. הובא בבני ד"ה כתב הרשב"א, ודרכי חושב ס"ק ב. ש"ך י"ד סי' קכא ס"ק כ. ת"א כאן ס"ק ו. פ"דח ס"ב.
נה סימן זה בשע"ר לא הגיע לד"ג, וראה רמ"א שם סי' (בחיבה).
נו דא"ש פ"ב סי' ג. חז"י ס"ק א.
נז סעף יח (אפילו בערב פסח).
נח דא"ש שם.
נט סימן זה בשע"ר לא הגיע לד"ג, וראה רמ"א שם סי' (שולחן) מחמירם כחאוסרים נותן מעט (הב'). נקודת הבספ י"ד סי' קג. לפ"י ס"ק ו (שגם בנתן מעט לפגם לא הותרו במישול אלא בנתן מעט הד'). לקמן סי' בנה"ה ושי"ע (שנתן מעט הד' בכלי מותר לדברי הכל).

נד סימן זה בשע"ר לא הגיע לד"ג, וראה ש"ך שם ס"ק א. לעיל סי' תמו ס"ז ושי"ע.
נה וזהו"ל ה"ל הגעלה ע' כ. ת"א ס"ק א.
נו וראה ת"א ס"ק ג. ח"י ס"ק א.
נז רא"ש פ"ב סי' ג, בשם הגאונים (שערי תשובה ר"פ) וכשם דושי' (מחזור וישרי הל' פסח סי' ג). טור ושו"ע סי' א. וראה לעיל סי' ב, ולקמן ס"ב, שנגעלה זו בלבדה אינה מספקת ליורה עצמה (צריך להגעילה אח"כ פעם נוספת).
נח נאונים ורש"י שם, וזרעילי ס"ה.
נט ראה ספקי אדה"ז ע' 48.
נ טור ולבוש סי' ג.
נא תוס' חולין ק"ו, כ ד"ה שגפל, וע"ז ע, א ד"ה כנאן, דא"ש פ"ב סי' ג. מור ורח"א סי' א.
נב ש"ת הרשב"א ח"א סי' רסב.

הלכות פסח תנב

רנג

יב וכן אם הוירה אינה בת יומה אין צריך להגעילה קודם הגעלת הכלים כתוכה⁹ לפי שיש כאן ג' נותני טעם של היתר מן החמץ לזורה ומן הוירה לזמן שבתוכה ומן המים לכלים הנגעלים והכל של היתר כיון שהגיעול הוא פגום:

יג וכל זה כשמגעיל בערב פסח משעה ה' ואילך וכן אפילו בכל ימות השנה אם מגעיל כלי הבלוע משאר איסורי תורה או איסורי דברי סופרים צריך לזוהר שלא יהיה בן יומו או שהיא במים ס' כנגדו¹⁰ ואז מותר להגעיל אפילו אם מגעיל כלים הבלועים מאיסור עם כלים בשרים הבלועים מחמץ ואפילו אם מכניס לזורה כלי הבלוע מאיסור קודם שמכניס כלים הבשרים או שמכניס ביהר כבת אחת¹¹.

אבל אם מגעיל כלי החמץ קודם שעה ה' אף אם הוירה הוא בן יומו אין צריך להגעילו תחלה¹² וכן אין צריך שיהיה במים ס' כנגד הכלים אף אם הם בני יומן¹³ רכיון שהחמץ הוא מותר עדיין באכילה הרי יש כאן ג' נותני טעם של היתר קודם שיבא לכלל איסור והיינו קודם שיגיע זמן איסורו¹⁴ ולפיכך אינו חוזר ונאסר אף כשיגיע זמן איסורו כמו שנתבאר בסמ"ח¹⁵ *:

* ועיין שם שאף האוסרים בני נותני טעם מודים בג' נותני טעם¹⁶ מטעם המבואר שם ואין הדבר דומה לדגים שנתבשלו בקדיירה של בשר שיש אוסרים לאלם בחלב אף על פי שיש ג' נותני טעם מן הבשר לקדרה ומהקדירה להרוטב של דגים שבתוכה ומהרוטב לדגים¹⁷ לפי שטעם קלוש של בשר המובלע בדגים יש בו חשיבות טעם קצת כי נבלע אוכל באוכל שהדגים ראויין לאכילה והבשר נתן בהם טעם לשבח לכך אסור לאכלו בחלב אם נתבשלו בקדיירה של בשר אבל טעם קלוש של חמץ שנפל מן הכלים או מן הוירה וחוזר ונבלע בכלים אינו חשוב טעם לל כשהחוזר ויפלוט כפסח לתוך התבשיל¹⁸.

יד כמה דברים אמורים¹⁹ כשמגעיל כלי חלב לברם או כלי בשר לברם אבל אם מגעילם

ביהר²⁰ דחינו שנתוכה אותם ביורה כבת אחת ממש²¹ צריך לזוהר שיהיה במים ששים כנגד אחד מהם²² או שיהיה אחד מהם אינו בן יומו שאם שניהן הן בני יומן ואין במים ששים כנגד אחד מהם הרי נאסרו המים מהמת פליטת הבשר ופליטת החלב המעורבת בהם וחוזרין ואוסרין את הכלים ואת הוירה²³ אבל כשאינו מגעילן ביחד אף על פי שמגעילן ביורה אחת אלא שמכניסן זה אחר זה לא נאסרו המים כלל לפי

שיש כאן נותן טעם בן נותן טעם של היתר²⁴ קודם שיבוא לכלל איסור והיינו מן הבשר או החלב לכלי ומן הכלי לתמים שביוורה ועדיין הכל היתר כיון שעדיין לא נפלג לתוך המים אלא טעם חלב לברו או טעם בשר לברו²⁵:

לכתחה כהאוסרים אף בבישול).

ס רא"ש פ"ב ס"ג. פ"ח ס"א ד"ה וז"ש כ"ד. וראה פסקי אדה"ע נ" 160.

ע זה שקדם שעה ה' הותר להגעיל כמה כלים יחד.

עא הגדה סו"ק ס"א רכב (ע רלב ד"ה פ"י). הגהות מימוניות (קישנא) פ"ה ה"ב (קמ"ט סע"ב). שו"ע ס"ב. רמ"א י"ד ס"י צ"ה ס"ג.

עב רמ"א שם. מ"א ס"ח.

עג ראה שערי יו"ד ע"י שם.

עד תוס' תולין ק"ב, א סו"ה הראשון. ס' התרומה ס' סא. הגהות סו"ק והגהות מימוניות שם.

עה אף שכאן אין ג' נותני טעם של היתר (ברלעיל ס"ג).

עו אימרו הותר כלל לך דין ו'. רכ"י משה שם ס"ג. ג. (דביעבד שרי). רמ"א שם. וראה מ"מ גי'וינים. פסקי אדה"ע נ" 164.

ס רא"ש שם. מ"א ס"ק ג.

סא שו"ר ולבוש ס"ג.

סב שו"ת מר"ם מרוסבורג (פראג) ס' תבנ. הגהות מימוניות סוף הל' תמין ופגה. ח"י ס"ק יג.

סג מור וש"ע ס"א.

סד רא"ש פ"ב ס"י ג. מור וש"ע שם.

סה תוס' תולין ק"ה, ב סו"ה שנפל. שבלי הלקט ס' ר' (פ"ב, א). מ"א ס"ק א (ובס"י תנא סוף ס"ק לט). ח"י ס"ק ב.

סו סוף ערה.

סז תוס' ע"ו ע"ג, א סו"ה בת. שבלי הלקט שם. מ"א שם. ח"י שם. ש"ך יו"ד ס' צד ס"ק מז בשם כמה פוסקים.

סח ס' התרומה רפ"י. סא. רא"ש תולין פ"ה ס' ל (ששמעם) ה' אוסרים ל"ט בר נ"ט בעליה ומתירים בבישול). רמ"א יו"ד ס' צ"ה ס"ב (שהמנהג להחמיר

הלכות פסח תנב

רנד

מז וכל זה מעיקר הדין אבל כבר נהגו במדינות אלו להחמיר להגיע לזורה תחלה אף אם אינה בת יומה ומגעיל בתוכה קודם שעה ה'יט'.

וכן נהגו שלא להגעיל שום כלי^{טז} כשהוא בן יומות^{טז} אף שהוא יחודי^{טז} ויש במים יותר מ'ס' כנגדו^{טז} ואפילו רוצה להגעילו קודם שעה ה'יט'^{טז} לא יגעילו כשהוא בן יומה גזירה שמה וישנו להגעיל כלי הבלוע משאר איסורי תורה כשהוא בן יומה^{טז} ולא ידקדקו אם יש במים 'ס' כנגדו ויחזרו המים ויבלעו בכלי ויאסרו אותם אם אין בהם 'ס' כנגדו שהרי אין כאן נותן מעט בן נותן מעט של היתר אלא של איסור הבלוע בכלי:

מז ויש חולקין על כל זה^{טז} ואומרים אף כשמגעיל משעה ה' ואילך אין צריך להגעיל הזורה תחלה אף שהוא בת יומה וכן אין צריך שיהא במים 'ס' כנגד הכלים אף אם הם בני יומן לפי שכל זמן שהכלים מרודים לפלוט הגיעול הבלוע בהם אינן בולעים כלום מהגיעול הנפלט מהם ולא הן מהגיעול הנפלט מן הזורה שמחמת טרדתם לפלוט אין בהם כח לבלוע רק שצריך הוא להזהר שלא ישהה הכלים בתוך הזורה יותר מדאי^{טז} אלא ישהה אותם שם באומד הדעת^{טז} ככדי שיפליטו כל גיעולם ויוציאם מיד שאם ישהה אותם שם לאחר שהפליטו כל גיעולם הרי הם חוזרין ובלועין מגיעול הנפלט מהם כבר או מן גיעול הנפלט מן הזורה דכיון שאינם מרודין עוד לפלוט הרי הם חוזרין ובלועין ונאסרין אם הם בני יומן ואין במים 'ס' כנגדן או אם הזורה היא בת יומה אף על פי שיש במים 'ס' כנגדן^{טז}:

יז וכן צריך לזהר שלא להגעיל ביחד כלים שנבלע בהם איסור מרובה עם כלים שנבלע בהם איסור מועט^{טז} כגון כפרת^{טז} שרוב תשמישן בכלי שני^{טז} ואין צריך לימור כוסות שרוב תשמישן כצונן^{טז} לא יגעילו בבת אחת עם קערות שרוב תשמישן על ידי עזרוי מכלי ראשון ואין צריך לימור עם קדרות של מתכות או עם כפרת שמוגסין בהם הקדירה^{טז} (אלא מתחלה יכניס לזורה הכלים שבליעתן מועטת ואח"כ יכניס הכלים שבליעתן מרובה^{טז}) שממחרין לפלוט גיעול הבלוע מהם ולאחר שפלטו כל גיעולם שאינם מרודין עוד לפלוט הרי הם חוזרין ובלועין גיעול הנפלט מכלי שבליעתן מרובה.

וכן צריך לזהר שלא להגעיל מקצת כלי אחר ב' פעמים כגון כשמגעיל כלים גדולים שאי אפשר להכניס כל הכלי בתוך הזורה בבת אחת לא יגלגלו ביד סביב במים שלא יחזור ויכניס במים ממוקצת שכבר הוגעל פעם אחת ופלט כבר כל גיעולו ועבשו כשהחזר ומכניסו

פא ראב"ה שם (מ"ק ע"ג 83). טור וש"ע ס"א (כפירוש הג"א שם). איסור והיתר כלל זה דין סו.
פו כרעיל ס"ה.
פז שני"ט אין בהם 'ס' כנגד הזורה, כרעיל ס"ה.
פח ראב"ה ה"ל הנעלה (ע"ג 83). שו"ת רשב"א ח"א ס' רסג (לענין זה). טור ס"י תנא. מרדכי רמב"ק תענו (שק קודם זמן איסורו מותר). שו"ע שם ס"ט וכאן ס"א.
פט תנא ס"ק ב.
צ כרעיל ס"י תנא ס"ב.
צא כרעיל שם מע"ב.
צב ראה מה שתנהג בקונטרס השלחן ועל פי הוספת סימני המספר אין צורך להגיה.
צג מ"א ס"ק ג.

עז ביח בסוף הסימן, תנא ס"ק ג. פ"ח ס"א ר"ה סוף דבר.
עח משא"כ שלחנת, כרעיל ס"ז (ראה ח"י ס"ק יד).
עט הנהת מ"מ סוף ר"ב (ע"ג רלב ר"ה פ"י). תנא ס"ב.
פ מ"ז ס"ק ה.
פא ח"י ס"ק יד.
פב מ"א ס"ק ט. ח"י שם.
פג מ"א שם.
פד ראב"ה ס' תסד (ע"ג 85). רא"ש פ"ב ס' ג מור (סוף הסימן). ולמדוהו מדין בשר שנפל בחלב שבמזרח חילין ק"ב, ב (כי גיח הדר פליט), לפירוש רש"ם בתוס' שם ר"ה שנפל (נתיב מבליעתו). ויראה ס' רן למדן בן נמנרא שם ה' ב (לגבי סימנים).

הלכות פסח תנב

רנה

במים הוא חוזר וכולע גיעול שפלט כבר או גיעול שנפלט משאר כלים שהגעולו כבר או גיעול שנפלט מהוורה כיון שעבשיו אינו מרוד עוד לפלוט אלא כיצד יעשה יכנס במים הצי הכלי או שלמישתו ויוציאו לאחר שפלט גיעולו ויחזור ויכנס צד השני ויצמצם כפי יכולתו שלא יכנס מקצת אחד פעמיים¹³:

ד' ויש אומרים¹⁴ שאין צריך לחזר בכל זה אף על פי שמגעיל משעה ה' ואילך והכלים הם בני יומן ואין במים ס' כנגדן והוורה היא גם כן בת יומה ואין חישישן שמא יחזרו ויבלעו מהגיעול שפלטו או מהגיעול שנפלט מהוורה לפי שאמרו חז"ל¹⁵ שטבע הרתחין לבלוע ולא לפלוט מה שבלעו כמו שנתבאר ביו"ד ס' צ"ב¹⁶ וכן אלו הרתחין שבוורה בולעין הגיעול הנפלט מהכלים ומן הוורה ואינן פולטין את הגיעול שבלעו הדיינו שאינן מבליעין אותו בתוך הכלים כל זמן שהן רותחין¹⁷ הדיינו שמעלין רתיחה ואבעבות¹⁸ ולפכין אם קדם והוציא את הכלים מן הוורה בעוד שהרותחין מעלין רתיחה הרי לא נבלע בהכלים שום גיעול אבל אם הוציא לאחר שנתוה מרתחין אף על פי שהרי מולדת בו הרי חזרו הכלים ובלעו גיעול שנפלט מהם או מהוורה לכך צריך לחזור ולהרתיה המים ויגעיל הכלים פעם שנית ויוציאם מים שינחו המים מרתחין¹⁹:

י"ג ולפי ב' סברות אלו האחרונות מותר להגעיל כלים אף בתוך הפסח (פירוש בחולו של מועד אבל ביו"ט אין להכשיר כלים²⁰ אלא על דרך שיתבאר בסיומן תק"מ²¹ ע"ש) אבל לפי סברה הראשונה²² כיון שאין תקנה להגעלה אלא על ידי ביטול בס' או על ידי היתר נותן טעם לפגם אם כן מליל ט"ו שהחמין אסור במשורו וגם נותן טעם לפגם²³ אסור לפי מהנהגת²⁴ אין להכשיר שום כלי²⁵ אלא ע"י ליבון באור²⁶ שאו האיסור נשרף ונכלה לגמרי²⁷ ואין לחוש בו שמא יחזור ויבלע בכלי:

ב' ולענין פסק הלכה העיקר כסברה הראשונה²⁸ שרתיתח המים אינה מעכבת את הכלים מלבלוע וגם מרדת פליטת הכלים אינה מעכבת מלבלוע²⁹ (את הגיעול שהוא רך ונסרך ונדבק ונבלע בכלי שהרי הוא דומה לציר נבלע כבשר אף כשהכשיר מרוד לפלוט את דמיו³⁰ כמ"ש ביו"ד דעה ס' ע"ק³¹) ועוד³² שפליטת הכלים נגמרת במהרה

האחרונה; אף שהם בשינוי קצת). פ"ח ס"א (שכל הפוסקים הלוקים על סברה הראשונה בתגעלה).
ק"ד ראה כל בו ס' מה (ג, א), לפירוש ח"י פ"ק א (שה) תלוי בזמן שנאמר במשורו נותן טעם לפגם). וראה לעיל ס' תמו ס"ח (דרי"ל שלא נאסרו אלא מליל ט"ו).
ק"ה כדלעיל ס' תמו ס"ח.
ק"ו שו"ת הרישב"א ח"א ס' רשב. רמ"א סוף ס' א.
ק"ז ררבי משה ס"ק ב. רמ"א שם.
ק"ח כדלעיל ס' תמו ס' ושל.
ק"ט רח"א סוף ס"א (מזה שאמר להגעיל בפסח. וכן הוכיח הפרי מגדים מש"ו ס"ק ב). פ"ח ס"א.
ק"י תוס' תולין ק"ה, ב ד"ה שנפל (ששולל ב' המכרות האחרונה; אף שהם בשינוי קצת).
ק"יא הרישב"א בתורת הבית ב"ד ד שער א (ב), ב. שבעיר אין אומרים איירי בו דמסך סריכ"י, ובשו"ת ח"א ס' תנו (ששאר אומרון דומים לציר ולא לדם). וראה פסקי אורח"ו ע' 60.
ק"ב סיומן זה בשעו"ר לא הגיע לדינו, וראה שו"ע שם ס"ג.
ק"ג תוס' גמרא.

צ"ד ראב"ה ס' תסד (ע' 89). והנהגות מייסודיות סוף הל' תמין ומצה. טהר"ל הל' הגעלה ע' ז). רמ"א ס' תנא ס"ט (שיק קרם זמן איסור אין להשעשע לה). הובא בפ"ו באן ס' ק"ה טור (שארר זמן פליטת יש לחוש שיבלעו).
צ"ה ארוחות חיים הל' תמין ונצה סוס"י פה. כל בו ס' ט"ה (פ, ד). רמב"ם תולין ק"ה, ב. הובא ברין תולין שם (ג, א). פרי"ח ס"א.
צ"ז תולין שם, לפירוש הרמב"ם שם. וראה מ"מ ועיונים. פסקי אורח"ו ע' 112.
צ"ז סיומן זה בשעו"ר לא הגיע לדינו, וראה שו"ע שם ס"א.
צ"ח רש"י תולין שם ד"ה ודבא במאי עסקינן (לנבי חתיכה), ובמהחור וסרי" ע' 255 (לענין הגעלה).
ק רבב"ה הל' הגעלה ע' 84).
צ"ט כדלעיל ס' ג.
ק רבב"ה שם. עולת שבת ס"ק א. מ"ז ס"ק ג.
ק"א מ"ז ס"ק ד.
ק"ב מנעו"י ואילך.
ק"ג תוס' תולין ק"ה, ב ד"ה שנפל (ששולל ב' המכרות

מיד שמכניסין למים כמו שנתבאר ^{קפז} ואם משהה אותם מעט יותר יש לחוש שזמא חזרו ובלעו מה שפלטו או מה שפלטו היורה ^{קפו} ועוד שבשמוציא הכלים מהיורה והן מלוכלכין במים המין יש לחוש שזמא ברנע זו בלעו ממים הללו שעל גביהן ^{קפז} (שברגע זו אינו מרודין לפלוט) לפיכך אין הגעלה מועלת משעה ה' ואילך אלא א"כ יש במים ס' כנגד הכלים אם הם בני יומן ואם היורה היא בת יומה צריך להגעילה תחלה כמו שנתבאר ^{קפז} לפי סברא הראשונה:

כא ומכל מקום יש להחמיר ולחוש גם לסברות האחרונות ולפיכך אף אם היורה והכלים אינן בני יומן וגם יש במים ס' כנגד הכלים יוחר ככל מה שצריך ליוחר לפי סברא השניה ובמה שצריך ליוחר לפי סברא שלישית ^{קפז}.

היינו ^{קפז} שיהיה שלא להגעיל כלים שבליעתם מועטת עם כלים שבליעתם מרובה ^{קפז} ושלא להגעיל מקצת כלי שתי פעמים ^{קפז} ושלא להשהות הכלים יותר מדאי שלא יחזרו ויבלעו הגיעול שפלטו ^{קכב} ואף על פי שזה הגיעול הוא נותן טעם לפגם וגם יש במים ס' כנגדו מכל מקום אם לא יוחר בדברים הללו הרי זה כמבליע הגיעול בידים בתוך הכלים לפי סברא השניה (שכל זמן שהכלים מרודים לפלוט אינן בולעים כלום ומחמת שאינו נוחר יבלעו) ולכתחלה בודאי אין להבליעו בתוך הכלים ^{קכג} שהרי המים שבזורה אסורין להנות מהם לכתחלה מחמת שהגיעול בלוע בהם כמו שנתבאר ^{קכד} וכלים הללו שהוא רוצה להנות מהם ולהשתמש בהם אך יבליע בהם את הגיעול.

וכן יוחר שלא להשהות הכלים עד שינוחו המים מרתוחתם שבשמשחה אותן במים המים שאינן רותחין הרי זה כמבליע בהם הגיעול בידים לפי סברא השלישית ^{קכה} ומטעם זה צריך ליוחר לכתחלה שלא להכניס הכלים עד שהמים יעלו רתיחה ^{קכז} שבשכניסין קודם לכן יש לחוש שיפליטו ויחזרו ויבלעו ^{קכז} ואף שאין הדבר ברור ^{קכז} שיבלעו מה שיפליטו ואפשר שלא יספיקו לפלוט ולבלוע קודם שירתיחו המים מכל מקום כיון שלכתחלה אין להבליע בהם הגיעול אף שהוא נותן טעם לפגם ויש במים ס' כנגדו א"כ כל מה שאפשר לו לתקן שלא יבליע כלום צריך הוא לתקן וכיון שלפי סברא השלישית אם יוחר להכניס הכלים ליורה כשהמים רותחין כבר ולהוציאם מהיורה בעוד שהמים הם רותחין בודאי לא יבלעו כלום ואם לא יוחר בכך אפשר שיבלעו צריך הוא ליוחר לכתחלה ולהגעיל בענין שבודאי לא יבלעו כלום ואף על פי שאף אם יבלעו קודם רתיחת המים יפליטו אחר כך כשירתיחו המים ^{קכט} ושוב לא יבלעו כשיורה להוציאם מהיורה מרם שינוחו המים מרתוחתם מכל מקום לכתחלה צריך לתקן בענין שלא יבלעו כלל שאין להבליע איסור לכתחלה על העת שיגעילו ויפליטו אחר כך.

קכא כלהעיל שם כמוף הפעף.

קכב כדלעיל סמ"ז.

קכג ראה מ"מ וציונים.

קכד סעף ו.

קכה כדלעיל ס"ח.

קכו כל בו ס"ח נוח (ג, א). שו"ע ס"א.

קכז מ"א ס"ד.

קכח ראה מ"מ ס"ק ו.

קכט עונת שבת ס"ק א, וכדלעיל סוף ס"ח.

קיד מניף ד.

קטו ראב"ד ס' תמר (מף ע' 83). טוה.

קטז כדלעיל ס"ח וש"י.

קז סוף סמ"ז.

קזח ת"א ס"ק ו (להחמיר בכל החומרות אפילו קודם

שעה ה'), ומב"ש אחר ה' כשיש ס' ואינם בני

יומם). משמעותו רמ"א סוף מ"א (ליוחר בכל הדברים

הנכרים אחר שש). וראה מ"מ וציונים.

קזט שו"ע ס"א.

קכ כדלעיל ס"ח.

הלכות פסח תנב

רנו

ובינן שצריך להורר ככל דברים הללו כשמגעיל משעה ה' ואילך לפיכך טוב לו לאדם שיהיה להגעיל קודם שעה ה' כדי שלא יצטרך להורר ולדקק בכל דברים הללו¹⁷⁷ ויש (מהמדקקים) שנוהגין להגעיל ג' ימים קודם הפסח¹⁷⁸:

בב ואם רוצה להשתמש בפסח ביורה זו שהגעיל בה הכלים קודם שעה ה' או אפילו אחר שעה ה' אלא שלא היו הכלים בני יומן או אפילו היו בני יומן אלא שהיה במים ס' כנגדן אינו צריך לחזור ולהגעיל את היורה אחר הגעלת הכלים בתוכה אם הגעילה כבר קודם הגעלת הכלים¹⁷⁹ שהרי הגעיל שנבלע בה מפליטת הכלים כבר נתבטל במים בס' או שהוא נותן טעם בן נותן טעם של היתר כמו שנתבאר.

ומכל מקום אם בשעה שהגעיל את היורה בתחלה היתה בת יומה והגעילה משעה ה' ואילך¹⁸⁰ צריך לחזור ולהגעילה פעם שנית אף אם לא היו הכלים בני יומן והיה במים ס' כנגדן (ואף אם אינו רוצה כלל להגעיל בתוכה כלים צריך להגעילה ב' פעמים¹⁸¹) להכשירה להשתמש בה בפסח לפי שכשהגעילה בתחלה חזרו המים ונבלעו בה ואסורה שהרי הגעיל שנפלט מן היורה לא נתבטל במים בס' כמו שנתבאר למעלה¹⁸² וגם אינו נותן טעם בן נותן טעם של היתר כיון שהוא בן יומן וכבר הגיע זמן איסור החמץ בשעת הגעלה אלא לפי שהמים הללו שחזרו ונבלעו ביורה אין כל גופן ממשות איסור ואין בהם איסור אלא לפי חשבון דהיינו לפי ערך גיעול פליטת כל גוף היורה נגד כל המים שביורה כגון אם יש בכל המים שביורה עשר פעמים כמו כל גוף היורה יש גם כן במים הללו שחזרו ונבלעו ביורה עשר חלקים של מים המתירים שהיו ביורה והלק אחד עשר הוא הגיעול שנפלט מהיורה למים לפיכך כשהחזר ומגעיל היורה פעם ב' הרי חזרו ונפלט ממנה הגיעול שחזר ונבלע בתוכה כהגעלה ראשונה ועכשיו הוא מתבטל במים שביורה ביותר מפי' ¹⁸³ ואף שחזרו ונבלע ביורה גם כהגעלה זו מכל מקום אינו אוסר את היורה כיון שכבר נתבטל בס'.

ולפי טעם זה כשמגעילה ב' פעמים קודם הגעלת הכלים בתוכה די בכך אבל נהגו להחמיר ולהחזור ולהגעיל היורה אחר הגעלת הכלים בתוכה כדי להשתמש בה בפסח אף אם לא היו הכלים בני יומן והגעילים בתוכה קודם שעה ה' וגם היורה לא היתה בת יומה בשעת הגעלתה¹⁸⁴:

בג ומכל מקום אם היו במים ס' כנגד הכלים אין מחמירין לחזור ולהגעיל היורה לפיכך מותר להגעיל בלי הבלוע מאיסור בתוך קדירה כשרה מלאה רותחין אם יש בהם ס' כנגד הכלי שמגעיל¹⁸⁵ (רק שיהיה לשפוך הרותחין שבקדירה שאסור ליהנות מהם¹⁸⁶ כמו שנתבאר¹⁸⁷):

צדק ל', א. דברי נחמה ספן, א. הערות לשו"ע אר"י.
הוספות למנחת פתים א"ח ס"י תנב ס"ב. יעיל תורה
(ג.י.) ה' ע' פב. מ"מ וציונים. פסק אר"י ע' 117.

קלה סעף ה.

קלו רא"ש פי"ז דחולין שם.

קלז בי"ח סוף הסימן. מ"א ס"ק ו.

קלח חשמונתה ה"ט ס"ק ה. וראה פס"ד צמח צדק לג.
א. מ"מ וציונים.

קלט א"ה רבה ס"ק ד.

קמ סעף ו.

קל שו"ע ס"א.

קלא מהנהגים (קלוינר) ע"א. מר"ר' הל' הגעלה (ע'
ד.) משה משה ס' תקנו. מ"א ס"ק פ. ח"י ס"ק

ד.

קלב חשמונתה ה"א ס"ק ה וס"ק ו.

קלג כדלעיל ס"ח, שהגעלה זו מועלת עכ"פ כדי להגעיל
הכלים בתוכה.

קלד חו"ט חולין ק, ב סוף דיבור הראשון. רא"ש פי'
ד'הולין סוס"י לה (שמעיל להמנזרים שאין אוננים
היתרה נעשית נבלה בשאר איסורים). וראה פס"ד צמח

בד ואף אם לא היו כמים שביורה ס' כנגד הכלים אין צריך לשפוך המים החוצה ולחזור ולמלאותה מים אחרים להגעילה אלא בעוד מים רותחין הללו בתוכה לאחר גמר הגעלה הכלים מבנים לתוך המים אבן מלובן או לפיד כוער ומתוך כך ירתיחו המים ביותר ויגברו ויעלו על שפת הוורה זו היא הגעלתה^{קמ} כמו שנתבאר למעלה^{קמב}:

בה לא יניח כלים הרבה לתוך סל אחד מנוקב^{קמג} או לתוך שבכה אחת^{קמד} ויגעילים יחד אלא אם כן הם מונחים שם בריוח שאינם נוגעין זה בזה^{קמה} לפי שבמקום נגיעתם אין הגעלה עולה שם ואף על פי שהמים מגיעים שם שהרי לענין מביחה אין נגיעה זו חשובה חציצה^{קמו} מכל מקום לענין הגעלה צריך שרתחת המים יגיעו בכל שטח הכלי^{קמז} ובמקום נגיעתם אין הרתיחה עולה יפה^{קמח}.

(אבל בתוך כלי שאינו מנוקב לא יגעיל אפילו כלי אחד אף על פי שהוא צף בתוכו ואין נוגעין זה בזה אלא אם כן משהה אותם בתוך הוורה כשיעור שנתבאר בסימן תנ"א^{קמט} ע"ש):

בו אם אוחו את הכלי בתוך הרתחין על ידי צבת צריך לגלגל מעט את הכלי דהיינו שיפתח את הצבת בתוך הרתחין ויאחו הכלי במקום אחר כדי שיעלו הרתחין על מקום אחרית הצבת^{קנ} ולפיכך יותר טוב להגעיל בשבכה או בסל מנוקב^{קנא}:

בז חמי מבריא דינם כחמי האור והחמיר כגון לענין בליעה שאם נשתמש איסור בכלי ע"י חמי מבריא נאסר הכלי^{קנב} אבל אין מנגעלין בתוכם כלים שנאסרו על ידי חמי האור אפילו לא נאסרו אלא ע"י חום כלי שני^{קנג} לפי שהמי מבריא אינן תולדות האור וכבר אמרו^{קנד} כבולעו כך פולטו מה בולעו ע"י תולדות האור אף פולטו ע"י תולדות האור^{קנה} אבל אם לא נאסרו רק ע"י חמי מבריא יכול להגעילם על ידם^{קנו} וכל שכן על ידי חמי האור^{קנז}:

כח אין מנגעלין בשום משקה רק במים^{קנח} לפי שיש אומרים^{קנז} שאר משקים אין בהם כח להפליט כל הגעול כמו המים ומים המעורבים עם אפר (שקורין לוי"ג) דינם כשאר משקים^{קנ} שהאפר מכבד כל המים ובריבוע שעבר והגעיל בהם^{קנא} או בשאר משקין^{קנב} עלתה להם הגעלה:

קמא ראב"ה הל' הגעלה (סוף ע' 83, ליעד דלעיל מ"ה) שאינן אסורות הוורה כשהיא מרודה (פלוג). איסור הוורה כלל נח דין מ. ב"ח סוף הסימן. עולות שבת סוף הסימן. וראה מ"מ רצונים. קמב סוף א. קמג וקח פי' תב. ומדכי רמז תקפ. שו"ע ס"ג. קמד לבוש ס"ב. קמה דמ"א ס"ג. קמו לבוש שם. ח"י ס"ק מ. וכמבואר ב"י ד' קכ ס"ב, ופי' רמז ס"ט. קמז לבוש שם. קמח מ"ז ס"ק מ. קמט סוף כח. וראה מ"א ס"ק מ. קנ אגודה פי' כו (שמענוע זה לא יגעילם בצבת). אגור פי' תשנב (שיריבו הצבת). שו"ע ס"ד. קנא איסור והיורה כלל נח דין מ. ח"י ס"ק מ. קנב אחרות חיים הל' חמין ומצה פי' צב. ב"י סוף

הסימן. וראה לעיל פי' שיה ס"ה. קנג ראה מ"מ רצונים. קנד גמרא ל' ב. קנה אחרות חיים שם. שו"ע ס"ה. קנו ב"י שם. רמ"א ס"ה. קנז אחרות חיים שם. ב"י שם. פ"ד ס"ה. קנח דמ"א ס"ה. קנט רמב"ן חולין קה. ב. הובא בשו"ת הרשב"א ח"א פי' תקי. ובר"ן חולין פ"ח (בד, א). אחרות חיים הל' חמין ומצה פי' צב. קס אחרות חיים שם. ב"י סוף הסימן. דמ"א ס"ק י. וראה לעיל פי' תנא ס"ב שמעול עכ"פ למטל הריח מנקעים שהיה בהם י"ש. וראה פסקי אה"ו ע' 177. קסא שירי כנסת הגדולה הגב"א את יג. פ"ד ס"ה. קסב וראה אליה רבה ס"ק ה. קסג אחרות חיים שם. דמ"א שם.

הלכות פסח תנביתג

רנט

כט אם הגעיל הרבה כלים כוורה עד שמרוב פליטת הכלים נעשו המים כציר אין להגעיל עור באותן המים⁴⁰²:

ל ולפי שרבו מאד הדקדוקים בהלכות הגעלה ואין הכל בקיאין בהם לפיכך ראוי ונכון שבעל תורה הבקי בהלכות הגעלה הוא יגעיל את הכלים⁴⁰³ ולא כמו שנהגין עכשווי⁴⁰⁴:

תנג דיני החטים ומחינתם למצות וכו' ל"ג סעיפים:

א המצה שאדם חייב לאכול בליל ט"ו צריכה להיות מאחד מהמשת מיני דגן¹ שהם חטים ושעורים וכוסמין ושבולת שועל ושיפון² אבל אם עשה מצה מאורז³ או דוחן⁴ או שאר מיני קמניות ואכלה לא יצא ידי חובתו שנאמר⁵ לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל מצות וגו' דברים הבאים לידי חימוץ אדם יוצא בהם ידי חובתו אם עשאן מצה יצאו מיני קמניות וכיוצא בהם שאינם באים לידי חימוץ לעולם⁶ אלא לידי סרחון⁷ שאפילו אם לש אדם קמח אורז וכיוצא בו ברותחין וכסהו בכגדים עד שנתפח כמו בצק שהחמין אין זה חימוץ אלא סרחון⁸ והוא מותר באכילה⁹ ולפיכך אף אם עשאו מצה אינו יוצא בו ידי חובתו¹⁰:

ב ומצה מן המוכחר לכתחלה ליקח חטים למצת מצוה ולא אחד משאר ארבעה מיני דגן¹¹ וכן המנהג¹² ואם אין לו חטים יקח משאר מיני דגן מן החביב עליו יותר כדי שיאכל מצה לתיאבון¹³:

ג מין הנקרא בל"א טירקשין¹⁴ ויו"ץ אינו מין חטים רק למיני קמניות יחשב¹⁵ מטרקי¹⁶ (או הירדי¹⁷ או גרקי¹⁸) הוא ממיני קמניות¹⁹ ומותר לעשות ממנו תבשיל בפסח כמו שמותר לעשות משאר מיני קמניות²⁰ מעיקר הדין.

אבל נהגו במדינות אלו שלא לאכול בפסח תבשיל של אורז ודוחן²¹ ופולין וערשים ושומשמן ושאר מיני קמניות²² אפילו ביו"ט אחרון לפי שבדורות האחרונים רבו עמי הארץ שאינן בקיאין באיסור והותר ואם יראו שאוכלים בפסח תבשיל של מיני קמניות ימעו להתיר גם כן תבשיל של מיני דגן הואיל וכל השנה דרך לעשות תבשיל ממיני קמניות כמו שדרך ממיני דגן ידמה בעיניהם שרינם שוה בפסח לפיכך נהגו לאסור הכל²³:

ד ולא נהגו איסור אלא במיני קמניות שהתבשיל הנעשה מהם מתחלף בתבשיל הנעשה ממיני דגן שהם דומים זה לזה ששניהם נקראים מעשה קדירה ולכן אסרו זה בשביל

קסג ר"ן הולין פ"ח (טו, א). ות"א ס"ה.
קסד ספר חסידים ס' השלא. ת"א ס"ק פ. ח"י ס"ק ז.
קסה ראה ח"י שם.

סימן תנג

- א** רש"י לה, א ד"ה אלו דברים. ת"א ס"ק א.
- ב** רמב"ם פ"ו הל"ד.
- ג** משנה דף לה נ"א. מור וש"ע ס"א. וראה גם סדר ברכת התנין פ"א הל"ז.
- ד** גמרא שם. מור וש"ע שם.
- ה** גמרא שם. מור וח"י ס"ק ג. וראה סדר ברכת התנין שם ה"י"א.
- ו** מור וש"ע שם.
- ז** דברים מג, ג. וראה גם לקמן ס' תעב ככ"ה.
- ח** גמרא [ברייא] שם. מור וש"ע שם.
- ט** ברייתא שם.
- י** רמב"ם פ"ה הל"א.
- יא** רמב"ם שם. ח"י ס"ק ד.
- יב** ברייתא שם. ת"א ס"ק א.
- יג** ומהרי"ל הל' אפית המצות (ע, ט). דרכי משה ס"ק א.
- יד** דרכי משה שם. רמ"א ס"א.
- טו** ח"י ס"ק ב.
- טז** ח"י ס"ק א. אליה רבה ס"ק ב.
- יז** ש"ת מחריט לובלין ס' עה. ת"א ס"ק א. ח"י ס"ק ג.
- יח** טור וש"ע ס"א.
- יט** דרכי משה ס"ק ב. ות"א ס"א.
- כ** מור בשם יש אוסרין.
- כא** הגר"ח סו"ק ס' רכב (ע, רלא). מרדכי רמז תקפה.
- כ"ב** ת"א ס"ק א. ח"י ס"ק ה.